Overzicht methodieken rond middelengebruik bij personen met een beperking (maart 2017)

(obv inventarisatie Popov 2014)

Inhoud

A. Cliëntgerichte tools

1. Preventie (al dan niet geïndiceerd) en informatie

Wat	*Wie*	*Omschrijving*
www.slimkicken.be	CAD Limburg en drughulp Kempen www.cadlimburg.be	Interactieve website voor personen met een beperking die alcohol drinken, roken of cannabis gebruiken. Ze vinden er: - Informatie - Zelftest - Bezorgdheidsthermometer - Betekenis van het product - Weegschaal voor- en nadelen Ook begeleiders vinden hier methodieken en good practices om mee aan de slag te gaan.
Alcohol en cannabis zonder boe of bah *Lespakket en productinformatiefolders*	VAD vzw (Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs) Lespakket: http://www.vad.be/materialen/detail/alcohol-en-cannabiszonder-boe-of-bah Brochures: Alcohol… zonder boe of bah Hasj en wiet zonder boe of bah	Brochures en lessenpakket op maat van jongeren met een verstandelijke beperking. Het lespakket bestaat uit: - Begeleidende fiches die de nodige ondersteuning en achtergrond–informatie bieden om met de brochures en de beeldenmethodiek aan de slag te gaan; - 15 beelden op A3-formaat. Jongeren zijn gevoelig voor visueel materiaal. Het werken met beelden kan het denkproces ondersteunen. Met deze beelden kan de dialoog over deze thema's op gang gebracht worden; - 2 brochures over alcohol en cannabis. Tekeningen of foto's maken de informatie aanschouwelijker. Ze kunnen individueel of in groep gebruikt worden

A. Cliëntgerichte tools

1. Preventie (al dan niet geïndiceerd) en informatie

Wat	*Wie*	*Omschrijving*
Wat je moet weten over alcohol **Wat je moet weten over hasj en wiet** *Productinformatiefolders*	VAD vzw (Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs) http://www.vad.be/materialen/detail/wat-je-moet-weten-over-alcohol http://www.vad.be/materialen/detail/wat-je-moet-weten-over-hasj-en-wiet	Deze brochures met productinformatie over alcohol of over hasj en wiet zijn volledig op maat gemaakt voor volwassenen die op een eenvoudige manier informatie willen over alcohol (mensen met een beperking, anders lerenden, mensen met een beperkte kennis van het Nederlands, …). Op een duidelijke manier worden de werking, effecten, risico's en wetgeving rond alcohol of hasj en wiet uitgelegd.
Verstandelijke beperking en middelengebruik: informatie voor mantelzorgers en begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking: *Folder*	VAD vzw, SEN vzw, Vonx, PopovGGZ http://www.vad.be/materialen/detail/verstandelijke-beperking-en-middelengebruik-voor-de-gehandicaptenzorg	Mantelzorgers en begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking krijgen in deze brochure een inkijk in de alcohol- en drugsector. Deze thema’s komen aan bod: - Wat is problematisch alcohol- en/of druggebruik? - Waarom lopen bepaalde personen meer of minder risico op problemen? - Welke signalen wijzen op problematisch gebruik? - Bij welke organisaties uit de alcohol- en drugsector kan je terecht met vragen? Gratis!
Middelengebruik en verstandelijke beperking: informatie voor hulpverleners uit de verslavingszorg: *Folder*	VAD, SEN vzw, Vonx, PopovGGZ http://www.vad.be/materialen/detail/middelengebruik-en-verstandelijke-beperking-voor-de-verslavingszorg	Hulpverleners uit de verslavingszorg krijgen via deze brochure een inkijk in de gehandicaptensector. Deze thema’s komen aan bod: - Wat is een verstandelijke beperking? - Hoe kan dit interfereren met je werkrelatie? - Hoe herken je personen met een verstandelijke beperking? - Bij welke organisaties kan je terecht met vragen? Gratis!
Steffie: Zo werkt het *Webjuf*	www.steffie.nl www.bekijkhetnuchter.nl	Webjuf Steffie legt op eenvoudige manier en visueel stap-voor-stap maatschappelijke onderwerpen uit. Bekijkhetnuchter.nl is ontwikkeld om jongeren en volwassenen met een lichte verstandelijke beperking te informeren over alcohol- en cannabisgebruik, ze bewuster te maken van hun eigen alcohol- en cannabisgebruik en ze te verwijzen naar informatie, advies en hulp.

A. Cliëntgerichte tools

1. Preventie (al dan niet geïndiceerd) en informatie

Wat	*Wie*	*Omschrijving*
Zonder Flauwekul *Brochures*	Trimbos-instituut (NL) www.trimbos.nl	4 verschillende brochures: - Alcohol; - Hasj en wiet; - XTC, cocaïne en speed; - Uw kind, alcohol en drugs (*voor ouders van jongeren met LVB*). De brochures ‘wat je moet weten over’ en ‘…zonder boe of bah’ zijn de Vlaamse versies hiervan.
Bekijk ’t nuchter *Voorlichting over alcohol en drugs*	Trimbos-instituut (NL), verslavingszorg Noord Nederland www.trimbos.nl www.openenalert.nl	Voorlichtingspakket bestaande uit: - Handleiding: ▪ Beschrijving van dertien bijeenkomsten voor het geven van voorlichting over alcohol, cannabis en harddrugs; ▪ Onderscheid tussen ervaringen met, effecten van en risico's in het gebruik van middelen; ▪ Keuze uit werkvormen die meer of minder cognitieve vaardigheden vragen. - Kickbox: ▪ Toolbox met educatief materiaal (o.a. *spel TRIP en voorlichtingsbrochures "zonder flauwekul");* ▪ Voorlichtingsbrochure voor ouders van jongeren met LVB.

A. Cliëntgerichte tools

1. Preventie (al dan niet geïndiceerd) en informatie

Wat	*Wie*	*Omschrijving*
TRIP - een reis door de wereld van drank en drugs *Spel*	Brijder Verslavingszorg (NL) www.trimbos.nl	Spel voor 3 – 7 spelers, afhankelijk van de drukte en de veiligheid van de groep. TRIP bestaat uit een speelveld met verschillende vakken. Elke speler heeft een pion; om de beurt gooit een speler met de dobbelsteen. De speler pakt een kaart met dezelfde kleur als het vak waar hij of zij op komt. De speler leest de kaart hardop voor. Er zijn 4 soorten kaarten: - Wat weet jij? (*kennis);* - Wat doe jij? (*vaardigheden);* - Wat vind jij? (*mening);* - Waar of niet waar? (*stellingen).* De speler die aan de beurt is beantwoordt eerst de vraag, daarna wordt aan de andere spelers gevraagd wat zij zouden doen of wat hun mening is. Bij VAD zijn suggesties te verkrijgen als je dit spel in Vlaanderen wil spelen (o.a. omdat de wetgeving verschilt met Nederland)
Explosive Chickens *Spel*	CGG Eclips www.cggeclips.be http://www.youtube.com/watch?v=tv7w-1qDcpo	Digitaal spel dat de groepsdynamiek verbetert door aan de veerkracht, de weerbaarheid en het vertrouwen in groep te werken. De speler worden onderverdeeld in jagers en boeren die boosaardige virtuele kippen moeten vernietigen. Deze kippen leggen voortdurend eieren, zodat er almaar nieuwe kippen bijkomen. Elk van deze kippen draagt explosieven in zich die na 15 minuten zullen ontploffen. Ontploft de boel, dan is het spel afgelopen. Het is nu aan de jagers en boeren om goed samen te werken om op tijd alle kippen uit te roeien. Maar om dit doel te bereiken, moeten de spelers hun persoonlijke eergevoel opzij kunnen zetten en het groepsbelang voorop stellen.

A. Cliëntgerichte tools

1. Preventie (al dan niet geïndiceerd) en informatie

Wat	*Wie*	*Omschrijving*
Bekijk 't nuchter *Motivatietraining*	Trimbos-instituut, Stichting Trajectum (*hoeve Boschoord)* en Verslavingszorg Noord Nederland www.trimbos.nl www.openenalert.nl	Training voor mensen met LVB en (*vermoedelijk*) riskant gebruik van alcohol en drugs. - Handleiding met uitwerking van vijf (*groeps*)bijeenkomsten; - Kaartenset voor bespreken van voor- en nadelen en gewoontes rond alcohol- en druggebruik; - Elke deelnemer heeft gedurende (*en na*) de training een helper die hem of haar ondersteunt.
Wijs op Weg *Training*	IrisZorg Preventie en MEE Oost-Gelderland (NL) www.loketgezondleven.nl/i-database/interventies/t/12883	Training om jongeren met LVB te informeren over de effecten van middelengebruik, bewust te maken van het eigen middelengebruik en de bereidheid te veranderen te vergroten. Groepstraining: - Acht bijeenkomsten voor de jongeren en twee bijeenkomsten voor opvoeders; - Verschillende werkvormen afgestemd op de doelgroep komen aan bod; - Jongeren krijgen doe-opdrachten mee naar huis; - Jongeren kiezen een buddy om hem of haar te ondersteunen. De training wordt gegeven door een trainer van MEE (Oost-Gelderland) en een trainer van IrisZorg, afdeling Preventie.

A. Cliëntgerichte tools

2. Screening

Screening op verstandelijke beperking

HASI *Hayes ability screening index*	http://sydney.edu.au/medicine/bsim/hasi/index.php	Een tool dat de leermoeilijkheden en sommige spraak- taal en communicatiebeperkingen onderzoekt. De test bestaat uit: - een vragenlijst; - een spellingtest; - een puzzel; - een tekentest. Kan in 5-10 minuten worden afgenomen door niet-psychologen.
WAIS-IV-NL *Wechsler Adult Intelligence Scale*	http://www.pearsonclinical.nl/wais-iv-nl-wechsler-adult-intelligence-scale	De WAIS-IV-NL meet de algemene intelligentie (het IQ) van adolescenten en volwassenen. De vijftien subtests van de WAIS-IV-NL meten uiteindelijk de factoren: - Verbaal Begrip; - Perceptueel Redeneren; - Werkgeheugen; - Verwerkingssnelheid. De WAIS-IV-NL is een individueel toepasbaar klinisch instrument.
SCIL *Screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking)*	Universiteit Amsterdam, Hogeschool Leiden en Radboud Universiteit http://www.hogrefe.nl/tests-vragenlijsten/producten-single/screener-lvb.html?tab=3	Instrument om aan de hand van een aantal vragen vast te stellen of er vermoedelijk sprake is van een LVB. Gericht naar cliënten van algemene gezondheids- en welzijnsvoorzieningen zoals de GGZ, jeugdzorg en verslavingszorg.

Screening op middelengebruik

SumID-Q	Tactus Verslavingszorg, Aveleijn, Radboud Universiteit (NL) www.tactus.nl www.webwinkeltactus.nl/webshop www.nispa.nl/nl/onderzoek/sumid.html	Vragenlijst aangepast aan de mogelijkheden en beperkingen van volwassenen met LVB die in kaart brengt: - Welke psychoactieve stoffen de cliënt kent; - Hoeveel hij/zij ervan weet; - Wat hij/zij ervan vindt; - Wat er in zijn/haar omgeving wordt gebruikt; - Wat hij/zij eventueel zelf gebruikt; - Wat de gevolgen van het gebruik zijn; - Of er motivatie is om te veranderen en hoe groot die is. Kan zowel gebruikt worden op indicatie als voor systematisch screenen van alle cliënten.
CAGE & CAGE-AID	http://www.partnersagainstpain.com/printouts/A7012DA4.pdf	4 laagdrempelige vragen om drank- of druggebruik bespreekbaar te maken: - CAGE: korte vragenlijst over alcoholgebruik. - CAGE-AID: aangepaste CAGE om druggebruik te screenen Opgelet, niet onderzocht bij mensen met een beperking!
ASSIST	WHO en VAD	De ASSIST is de ‘Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test’, een screeningsinstrument voor alcohol, roken en ander middelengebruik. - Vragen één tot zeven gaan over het gebruik van en problemen met tabak, alcohol, cannabis, cocaïne, stimulerende middelen type amfetamine, vluchtige snuifmiddelen / inhalanten, slaap- en kalmeringsmiddelen, hallucinogenen en opiaten. Middelen die niet in deze lijst zijn opgenomen vallen onder de categorie ‘andere’. - Vraag 8 gaat over het injecterend gebruik en bevraagt of de patiënt ooit bij zichzelf drugs heeft ingespoten. Injecterend druggebruik wordt afzonderlijk behandeld omdat het een bijzonder hoog risico inhoudt, met name op afhankelijkheid, op door bloed overgedragen infectieziekten zoals hiv en hepatitis B en C en andere ernstige druggerelateerde problemen. Opgelet, niet onderzocht bij mensen met een beperking!

A. Cliëntgerichte tools

2. Screening

AUDIT *Alcohol Use Disorders Identification Test*	World Health Organisation http://whqlibdoc.who.int/hq/2001/WHO_MSD_MSB_01.6a.pdf	De AUDIT is een eenvoudige test met 10 vragen om vast te stellen of iemands' alcoholgebruik schadelijk kan zijn. Vragen 1 tot 3 hebben betrekking op alcoholgebruik, 4 tot 6 tot alcohol afhankelijkheid en 7 – 10 tot alcoholgerelateerde problemen. Opgelet, niet onderzocht bij mensen met een beperking!
DUDIT *Drug Use Disorders Identification Test*	Karolinska institute http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index10451EN.html	De DUDIT is een 11-item zelfrapportage screening instrument voor druggerelateerde problemen dat informatie verschaft over de ernst van druggebruik en de criteria voor middelenmisbruik en –verslaving volgens diagnostische systemen van de ICD-10 en de DSM-IV. Het instrument werd in Zweden ontwikkeld als aanvulling op de AUDIT. Opgelet, niet onderzocht bij mensen met een beperking!

A. Cliëntgerichte tools

3. Assessment en beeldvorming

Mijn cliënt en middelengebruik *Inspiratiebox en begeleidingslijn*	VAD (Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs) http://www.vad.be/artikels/detail/mijn-client-en-middelengebruik-begeleidingslijn--inspiratiebox	Hiermee kan je aan de slag om een begeleiding voor deze doelgroep concreet in te vullen. Dit materiaal is voor de VAPH en verslavingszorg. In eerste instantie wordt stilgestaan bij het element begeleiding: wat omvat dit, welke stappen zijn er, wat zijn aandachtspunten. In tweede instantie worden in de inspiratiebox concrete methodieken voorgesteld die bruikbaar zijn binnen een begeleiding. Zowel de begeleiding als de toepassing van de methodieken gebeuren best vanuit een specifieke grondhouding en gespreksstijl. Een begeleidingsproces is opgebouwd rond een aantal stappen. Een eerste stap is het opmerken van alcohol- of ander druggebruik. Eens het gebruik werd opgemerkt, maak je dit op een veilige manier bespreekbaar. Vervolgens schat je, samen met je cliënt, de ernst van zijn gebruik in: wat gebruikt hij, hoe vaak, hoe veel, wat is de impact op zijn dagelijks leven? In een volgende stap werk je aan verandering en bespreek je het gebruik meer diepgaand. Je tracht het belang van de verandering voor de cliënt te vergroten en tegelijk zijn vertrouwen om te kunnen veranderen te versterken. Zeker bij cliënten met een beperking is dit van groot belang. Hebben deze stappen niet het beoogde effect, dan kan je een beroep doen op een externe dienst (doorverwijzing).
SEO-R² *Schaal voor Emotionele Ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking – Revised)*	SEN-SEO http://www.maklu.be/MakluEnGarant/BookDetails.aspx?id=9789044133677	De SEO-R2 is een discussie-instrument dat een momentane inschaling weergeeft van de emotionele ontwikkeling van een cliënt. Deze inschaling maakt het mogelijk het gedrag en de gedragsproblematiek beter te begrijpen en de aanpak af te stemmen op de noden van de cliënt binnen zijn geëigende emotionele ontwikkelingsniveau.

A. Cliëntgerichte tools

3. Assessment en beeldvorming

POS *Persoonlijke ondersteuningsuitkomsten schaal*	http://www.maklu.be/MakluEnGarant/BookDetails.aspx?id=9789044123753	De POS meet, op basis van specifieke indicatoren, de kwaliteit van bestaan van een persoon. Deze indicatoren zijn verbonden met de acht kerndomeinen van kwaliteit van bestaan, die gevalideerd zijn in een aantal culturele onderzoeken. Deze acht domeinen zijn persoonlijke ontwikkeling, zelfbepaling, persoonlijke relaties, sociale inclusie, rechten, emotioneel welbevinden, materieel welbevinden en fysiek welbevinden. Elk item wordt geëvalueerd op twee manieren: zelfbeoordeling en geobjectiveerde beoordeling.
SIS *Support Intensity Scale*	http://testweb.bsl.nl/tests/sis/ http://www.buntinx.org/sis%C2%AE_-_supports_intensity_scale	De SIS is een instrument om de ondersteuningsbehoeften van mensen met verstandelijke beperkingen of verwante ontwikkelingsstoornissen op een gestructureerde manier in kaart te brengen.
IDQOL *Intellectual Disability Quality of Life Schaal*	http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/docs/producten/klapper_kwaliteit_IDQL.pdf	Korte vragenlijst die beoogt de kwaliteit van bestaan van mensen met een verstandelijke handicap inzichtelijk te maken. De 16 vragen (*over psychisch, sociaal en wonen)* worden als "aanvulzinnen" aan de cliënten met een verstandelijke beperking voorgelegd.

A. Cliëntgerichte tools

4. Behandeling/begeleiding

Inspiratiebox en begeleidingslijn 'Mijn client en middelengebruik'	VAD (Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs) http://www.vad.be/artikels/detail/mijn-client-en-middelengebruik-begeleidingslijn--inspiratiebox	Zie omschrijving bij rubriek 'assesment en beeldvorming'
Sterker dan de kick *Training*	Tactus verslavingszorg (NL) http://www.sterkerdandekick.nl/	Sterker dan de kick is een training om mensen met een licht verstandelijke beperking en een verslavingsproblematiek te motiveren tot gedragsverandering. De belangrijkste twee doelen van de training zijn het oproepen van autonome motivatie en het versterken van bestaande autonome motivatie. De training is opgebouwd uit tien bijeenkomsten die 45 tot 60 minuten duren. Elke bijeenkomst verloopt volgens een vaste structuur die mee vorm wordt gegeven door een werkblad.
CRA *Community Reinformcement Approach*	Roozen en Meyers consultancy www.communityreinforcement.nl	De CRA is een veelomvattende cognitief-gedragsmatige behandelmethode voor het behandelen van volwassen clienten die afhankelijk zijn van middelen, gebaseerd op de operante leertheorie van Skinner. Aangezien CRA uitgaat van de operante principes is een belangrijk element van de behandeling het positief bekrachtigen van elke behandelstap, hoe klein de stap ook is.

4. Behandeling/begeleiding

(F)ACT voor LVB *Assertive Community Treatment*	Trimbos-instituut (NL) http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/behandeling-en-re-integratie/af/af1297-aan-de-slag-met-f-act-voor-lvb	Organisatiemodel voor de behandeling, begeleiding en rehabilitatie van mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen in combinatie met problematiek op andere levensgebieden. Kenmerken: - Multidisciplinair zorgaanbod; - Klein aantal patiënten per hulpverlener; - Actieve benadering in de leefomgeving van de cliënt; - Gedeelde caseload; - Intensieve zorg voor onbeperkte tijd. De functie ACT (*FACT)* is een model voor zorg voor de gehele groep cliënten met ernstige psychiatrische aandoeningen, waarbij men de principes van casemanagement met ACT combineert.
Leefstijltraining-PLUS	Hogeschool Inholland, Brijder Verslavingszorg, Esdege-Reigersdaal, 's Heerenloo Noord Nederland (NL) www.lvgenverslaving.nl	Aanpassing van de Achilles Leefstijlstraining 2 voor mensen met LVB. Individueel aanbod met een praktische en sterk gedragstherapeutische benadering. Opgebouwd in 8 thema's - Ontwikkeling, motivatie en bespreken van het middelengebruik; - Opstellen plan om middelengebruik te doorbreken; - Oefenen vaardigheden om het plan te realiseren. De duur en aantal sessies wordt afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt.
Beter omgaan met alcohol en drugs *Leefstijltraining*	Arduin, Emergis (NL)	Groepstraining met aandacht voor motivering, doorbreken van verslavingsgedrag en terugvalpreventie. Onderwerpen: - Voorlichting over alcohol en drugs; - Verslaving en voor- en nadelen van gebruik; - Omgaan met trek; - Omgaan met risicosituaties; - Sociale vaardigheden; - Omgaan met emoties.

4. Behandeling/begeleiding

Minder drank of drugs *Training*	Aveleijn, Tactus Verslavingszorg (NL) www.webwinkeltactus.nl	Cursus bestaande uit 12 individuele gesprekken met de cliënt en een vertrouwenspersoon en 12 groepsbijeenkomsten. Thema's: - De snapfactor: introductie op het thema, op maat aanbieden van de stof en bespreken ondersteuningsmogelijkheden vertrouwenspersoon. - De applausfactor: verwerven sociale steun, positieve bevestiging - De inslijpfactor: terugblik op groepsbijeenkomst, herhaling van de stof. Er wordt onder andere gewerkt met kleine stappen/haalbare doelen en creatieve en visuele werkvormen.
***S*erie Omgaan met middelen en verslaving** *Training*	Trajectum – De borg (NL) http://www.dichterbij.nl/web/show/id=262547	Drie trainingen: - Motivatietraining **Het begin** ▪ Deelnemers leren praten over hun gebruik, zich bewust worden van hun probleem en gemotiveerd raken om er actief aan te gaan werken; ▪ Variabel aantal lessen (minimaal 5 – maximaal 12). - Training **Mijn gebruik** ▪ Uitgebreide analyse maken van de verslavingsproblematiek; ▪ Verhogen van bereidheid tot verandering; ▪ Leren omgaan met gevoelens van craving. - Vaardigheidstraining **"Omgaan met middelen en verslaving"** en **instructiefilm** ▪ Aanleren specifieke vaardigheden voor het vermijden van drugs en alcohol (*en gokken*) en voor het ontwikkelen van meer aangepaste gewoontes en gedragsalternatieven; ▯ +/- 24 lessen.

A. Cliëntgerichte tools

4. Behandeling/begeleiding

Handleiding behandelprotocol CGT+	Resultaten scoren http://www.resultatenscoren.nl/publicaties/detail/handleiding-cgt.html	Dit CGT+ protocol beschrijft een cognitief gedragstherapeutische behandeling van problematisch middelengebruik bij mensen met een lichte verstandelijke beperking (LVB). De uitgave (bestaande uit een Handleiding en een Werkboek) is daarom een belangrijke mijlpaal in de professionalisering van behandeling van deze doelgroep. Om de implementatie van de CGT+ te vergemakkelijken is aangesloten bij het basisprotocol CGT bij middelengebruik en gokken. Net als in het basisprotocol staat in de CGT+ het versterken van de zelfcontrole van de cliënt ten aanzien van gebruik centraal. De thema's en methoden die aan bod komen, volgen ook globaal die van het basisprotocol. De wijze waarop de behandelinhoud aan bod komt en ook de planning van de bijeenkomsten zijn echter aangepast aan de doelgroep cliënten met een LVB. Belangrijke verschillen met het basisprotocol zijn het aantal bijeenkomsten (18 in plaats van 9), waardoor meer oefening en herhaling mogelijk is; de samenwerking met een vertrouwenspersoon uit het netwerk van de cliënt; en het gebruik van actieve werkvormen, visuele en andere non-verbale ondersteuning. De handleiding bevat, naast een beschrijving van de behandelbijeenkomsten, een introductie op het protocol.

B. Visie en beleid

Startpakket Alcohol- en Drugbeleid voor VAPH-voorzieningen *Draaiboek*	Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs (VAD vzw) http://www.vad.be/artikels/detail/beleidsmatig-werken-in-de-vaph-sector	Deze leidraad biedt concrete handvatten om effectief en beleidsmatig te werken rond alcohol en andere drugs in voorzieningen uit de gehandicaptensector die werken met cliënten met een verstandelijke beperking. Met een alcohol- en drugbeleid wordt proactief gewerkt en geanticipeerd op mogelijke probleemsituaties, met als gevolg dat de kwaliteit van ondersteuning gestimuleerd wordt. Een alcohol- en drugbeleid biedt een duidelijk kader en een houvast in individuele situaties. In dit startpakket lees je over de specificiteit van alcohol- en druggebruik bij cliënten met een verstandelijke beperking, de meerwaarde van een alcohol- en drugbeleid en hoe je te werk kunt gaan om een beleid uit te werken. De verschillende stappen worden beschreven, te beginnen met het in kaart brengen van de huidige situatie tot en met de evaluatie van het ingevoerde beleid. Per stap worden methodieken aangereikt en nodige achtergrondinformatie beschreven.
Training motiverende gespreksvoering *Vorming*	Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs (VAD vzw) http://www.vad.be/hethuis/	Motivational Interviewing (*MI*) is een gespreksmethode die gericht is op het ontlokken en versterken van intrinsieke motivatie tot (*gedrags)*verandering. - Het huis is een online leertraject over motiverende gespreksvoering. De CGG's bieden vormingen aan over motiverende gespreksvoering op vraag en op maat van de geïnteresseerde diens of voorziening.

B. Visie en beleid

Emotionele ontwikkeling van personen met een verstandelijke bepekring *Vormingspakket / coaching*	SEN vzw http://www.senvzw.be/wg/werkgroep-sociaal-emotionele-ontwikkeling/content/emotionele-ontwikkeling-van-personen-met-een-verstandelijke-beperking-vormingspakket	Het vormingspakket bestaat uit zeven modules en heeft als doel een basisvorming rond emotionele ontwikkeling aan te bieden. Het vormingspakket is een proeven van het gedachtegoed, een aanzet om er daarna verder mee aan de slag te gaan binnen de eigen organisatie. 1. Conceptualisering rond emotionele ontwikkeling; 2. Zelfevaluatie-instrument; 3. Van inschatting naar ondersteuning; 4. De schaal (SEO-R); 5. Co morbiditeit; 6. Familie en netwerk; 7. Integratief kader.
Motiverende gespreksvoering bij patiënten met een LVB *Training*	Windesheim en Trajectum (NL) http://www.windesheim.nl/over-windesheim/persberichten/2012/mei/workshop-motiverende-gespreksvoering-bij-windesheim/	Medewerkers uit de gehandicaptensector, de verslavingszorg en de reguliere GGZ krijgen kennis van de principes van motiverende gespreksvoering aangereikt. De training gaat uitgebreid in op aanpassing van "standaard" motiverende gespreksvoering aan LVB-kenmerken. Dit gebeurt middels een variëteit aan vaardigheidsoefeningen en de inbreng van casuïstiek. Onderwerpen die in de training aan bod komen zijn: principes, vragen stellen, luisteren, informeren, uitlokken van verandertaal en omgaan met weerstand.
Open en Alert - alcohol en drugspreventie in LVG-setting	Trimbos-instituut (NL) www.openenalert.nl http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht- webwinkel/alcohol-en- drugs/af/af1113-factsheet-open-en-alert	Programma voor visie- en beleidsontwikkeling en deskundigheids-bevordering op het gebied van alcohol en drugs in risicosettings. - Gericht naar o.a. GGZ instellingen, psychiatrisch penitentiaire centra en andere justitiële settings die te maken hebben met mensen met LVB. - 3 bouwstenen: ▪ Ontwikkelen duidelijk en breed gedragen alcohol- en drugsbeleid; ▪ Deskundigheidsbevordering (*scholing)* zodat medewerkers kennis hebben van alcohol en drugs(*gebruik)* en vaardigheden beheersen voor het signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik; ▪ Opzetten van structurele samenwerking met regionale instelling voor verslavingszorg

B. Visie en beleid

Training Verslaving en Verstandelijke handicap	Tactus verslavingszorg en Aveleijn (NL) http://www.aveleijn.pageprocessor.nl/?docid=4000 www.tactus.nl	De training biedt medewerkers in de gehandicaptensector, de verslavingszorg en de reguliere GGZ basisbeginselen van behandelen en begeleiden in omgang met deze doelgroep. Aan de hand van herkenbare praktijksituaties oefenen deelnemers vaardigheden. Onderwerpen die aan bod komen zijn: - Middelenkennis; - Signaleren van LVB bij cliënten in de verslavingszorg; - Kennis over de zorg rondom mensen met LVB; - Signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik; - Risico's van middelengebruik bij LVB; - Diagnose van middelengebruik bij LVB; - Cliënttyperingen binnen een model gebaseerd op motiverende gespreksvoering en oplossingsgericht werken; - Co morbiditeit.
LVB en verslaving	Windesheim http://www.windesheim.nl/werk-en-studie/opleidingen-en-cursussen/gezondheid-en-welzijn/lvb-en-verslaving/	De cursus bevat een theoretisch en een praktisch deel. In het theoretische deel wordt ingegaan op actuele kennis over specifieke kwetsbaarheden en kenmerken van mensen met LVB en een verslaving. In het praktische deel wordt behandeld hoe mensen van deze doelgroep kunnen worden begeleid. Onderwerpen die aan bod komen zijn: - Effecten van alcohol, drugs, gokken en gamen bij LVB-cliënten; - Specifieke risico's en aandachtspunten bij LVB-cliënten die alcohol en drugs gebruiken, gokken of gamen; - Bespreken van regelgeving en richtlijnen t.a.v. alcohol en drugsgebruik in instellingen in de gehandicaptenzorg.

C. Intersectorale samenwerking		
Vlaamse Regiegroep Middelengebruik bij personen met een beperking	Vertegenwoordigers uit betrokken sectoren: - SEN vzw - VAD vzw - Hogeschool Gent - Universiteit Gent - (Vonx) - SPOND vzw - CAD Limburg	Dit platform wordt ondersteund en voorgezeten door SEN vzw en VAD vzw. Dit overleg komt 2 à 3 x per jaar samen en streeft volgende doelstellingen na: - Afstemming rond regionale en Vlaamse leerinitiatieven - Kennisverbreding: (inhoudelijke) expertise delen. Terugkoppelen van studiedagen, informatie en onderzoek… - Vinger aan de pols: overzicht houden op wat leeft bij het werkveld: hiaten, noden, actualiteiten opvolgen. - Netwerking - Signaalfunctie
Kenniskringen Middelen en Beperking: - West-Vlaanderen - Limburg - Vlaams Brabant & Brussel	Praktijkwerkers uit de verschillende sectoren	Doelstellingen: - Medewerkers uit andere sectoren leren kennen - Kennis en expertise uitwisselen - Concrete tips en tricks destilleren - Doorverwijsmogelijkheden en het aanbod voor deze doelgroep kennen - Mogelijkheden verkennen rond intersectoraal samenwerken - Geïnformeerd blijven rond nieuwe methodieken, ontwikkelingen en actualiteiten - Knelpunten en noden signaleren
Intervisiegroepen beperking en verslaving Oost-Vlaanderen	Praktijkwerkers uit de verschillende sectoren	De intervisies bieden de mogelijkheid tot het diepgaand bespreken van individuele cases. Het systematische intervisieoverleg leidt tot een wederzijdse kennismaking en expertise-uitwisseling tussen praktijkwerkers uit de verschillende sectoren en tot deskundigheidsbevordering van alle betrokken partijen.

C. Intersectorale samenwerking

Overleggroep beperking en verslaving Oost-Vlaanderen	Vertegenwoordigers uit de betrokken sectoren (*verslavingszorg en VAPH)*	Structureel overlegforum rond beperking (*ruimer dan enkel verstandelijke beperking)* en verslaving in Oost-Vlaanderen. Samenstelling overleggroep: - De Sleutel, Dagcentrum Gent - MSOC Gent - De Kiem - PC Sint-Jan-Baptist Zelzate (*Vita verslavingszorg*) - CGG Eclips - Begeleid Wonen Baken - OC Sint-Jozef Gent - Thuisbegeleiding Tanderuis - OC Broeder Ebergiste Gavere - Blindenzorg Licht en Liefde - DOP Oost-Vlaanderen - CAW Oost-Vlaanderen - Universiteit Gent - Hogeschool Gent - SEN Oost-Vlaanderen - VAD - Handicum / Vonx - PopovGGZ - Provincie Oost-Vlaanderen

C. Intersectorale samenwerking

Vlaamse Werkgroep Middelen en Beperking (VAD)	Vertegenwoordigers vanuit de verslavingszorg (preventie en hulpverlening) - CGG Largo - CGG Noord- West Vlaanderen - CGG VAGGA - CGG Ahasverus - CGG Vlaams Brabant Oost - MSOC Oostende - CAD Limburg - CGG De Kempen - CGG Waas en Dender - CGG Eclips - CGG Brussel - Kompas vzw - Popov ggz - Netwerkcoördinator West Vlaanderen - Katarsis - ADIC - De Spiegel - Konekt - SEN vzw	Doelstelling: - Uitwisselen van ervaring en expertise - Kennis bijbrengen - Afstemming en samenwerking stimuleren met VAPH-sector +/- 2x/jaar

C. Intersectorale samenwerking		
Link	- Tanderuis - Licht en Liefde - Baken - MSOC Gent - De Sleutel - PC Sint Jan Baptist - PAKT - CGG Eclips - Provincie Oost-Vlaanderen - OC Broeder Ebergiste - DOP Oost-Vlaanderen - De Kiem - CAW Oost-Vlaanderen - HoGent/UGent - VAD	"Link" is een intersectoraal project met PopovGGZ vzw als projectleider en met aansturing vanuit de verslavingszorg, VAPH-organisaties, D.O.P., Provincie Oost-Vlaanderen en vormingsorganisaties en wordt gesubsidieerd door de Provincie Oost-Vlaanderen. "Link" legt de focus op intersectorale werking via een verbindingspersoon of liaison die zich beweegt tussen voorzieningen die voorzien in de ondersteuning van mensen met een (vermoeden van een) beperking en de verslavingszorg. Deze liaison biedt expertise rondom cliënten met een (vermoeden van) beperking en verslaving/middelengebruik via mobiele ondersteuning en outreach.